

עין משפט גַּר מִצֹּהַר
גב א מיי פייז מהל' מלוה הל' ה סמג עשין נד טוש"ע ח"מ סי קס סעיף יד ובס"י פד סעיף ה:
גב ב ג ד ה מיי שם הל' ג והל' ד סמג שס טוש"ע ח"מ סי קס ס"א:
גד ו ז ח ט מיי פ"ט מהל' שומפין הל' א ב סמג עשין פד טוש"ע ח"מ סי נב סעיף א:
נה י מיי שם הל' ז טור ש"ע שם סי":

רבינו חננאל

ומתה לא מצית אמרת. דהא משיבעין את יורשיה קתני. ואי בשנשבעה היא שביעה על יורשיה למא. אלא לאו בשלא נשבעה. וקתני שנשבעין היירשין ונפרעין. ופריך רב שמעיה הכי מתניתין לצידוק קתני משביעין אותה באלמנה ומשיבעין את יורשיה ואת הבאים ברותה בבורשה שמתה בחיי הבעל שגורשה ומותיב עליה את דתני יפה כח הכן מכת האב שהכן גובה שביעה ושלא בשביעה. והאב אינו גובה אלא בשביעה הא דתני האב אינו גובה אלא בשביעה היכי דמי. כגון שמת לוח בחיי מלוה. כדנתן לו נפרעין מנכסי יתומין אלא בשביעה וקתני בה שהכן גובה בשביעה זו שביעה יורשין. כדנתן שביעה שלא פקדנו אבא ושלא אמר לנו אבא ושלא מצינו שטר בין שטרותיו ששטר זה פרוט. הניד ר' יוחנן בן ברוקה שאפילו נולד הכן לאחר מיתת אביו היה זה נשבע ונטל ופעמים גובה הכן שלא בשביעה כגון שיש עדים שאמר האב כי שטר זה אינו פרוט. כרשב"ג דאמר אי ש עדים שאמר האב בשעת מיתתו שטר זה אינו פרוט גובה הכן שלא בשביעה ופריך רב יוסף דאא מחתיבת בית שמאי היא דאמרי שטר העומד לגבות ככבר דמי. ואמר ר' חזקוני דהא דרב ושמואל דאמרי אין אדם מוריש (שביעה) לבניו כהא בלחוד. וכאן אמר הבו דלא לוסף עלה דאמר רב פפא הפוגם שטרו ומת לא אמרין אין אדם מוריש שביעה לבניו אלא יורשין נשבעין שביעת יורשין ונטלין: ההוא לוח דשכיב בחיי מלוה ושבק ערבא. בני מלוה תבעי לערבא וכן ההוא לוח דשכיב בחיי מלוה ושבק אחא ירית ליה למלוה ואתא אחוה דמלוה ותבע לפרועי מיתמי דלוח סבר כפא למימר הבו ליה דלא לוסף עלה. כלומר כי אתמר דרב ושמואל

ביתמי לוח ומלוה בלבד ואיתוקמא דביר רב ושמואל בשמת לוח בחיי מלוה לא שנא ירתי ליה בני ולא שנא ירתי ליה אחי הדין אחד. ואסיקנא כיון דלא אתמר הלכתא בהדיא כרב ושמואל ולא כר' אלעזר דיינא דעבד כרב ושמואל עבד דיינא דעבד כר' אלעזר עבד: כתב רבינו האי גאון זצ"ל מנהג הראשונים מאחרי סתימת התלמוד לדון כרב ושמואל שאין אדם מוריש שביעתו לבניו ופירש בהלכות פסוק דינא דאיפסקי במעמד רבנן כסדר הזה ואנחנו ככה מתנהגו לדון כרב ושמואל ואע"ג דאמר רב חמא דיינא דעבד כר' אלעזר עבד לא משנהינן כהאי סברא אלא שדעתנו כדעת ראשונים לעשות כרב ושמואל שאין אדם מוריש שביעה לבניו: אמר רב פפא שטרא דיתמי לא קרעי ליה עד דגדלי יתמי דלמא משכחי דיינא דעבד כר' אלעזר ולא גבינן ליה משום הא דרב ושמואל. ההוא דיינא דעבד כר' אלעזר א"ל ההוא צורכא מרבנן אנא אולנא ומייחינא איגרתא ממערבא דלית הלכתא כר' אלעזר א"ל לכי תייתי: **י'רושלמי'** רב אמר מת הלוח והמלוה נשבע ליורשיו ואפילו מת מלוה יורשי

מח:

שסגן גובה. בשטר מן היתומין בשביעות יורשין כשאין לו עדים שאמר האב בשעת מיתתו כו': **כרבן שמעון בן גמליאל**. דמתניתין והאב אילו היה קיים לא היה נאמן אלא בשביעה ומדקמני והאב אינו גובה אלא בשביעה על כרחך היכי דמי דמית ליה בחיי מלוה וקמני הבן גובה בשביעה אלאמא אדם מוריש שביעה: **בית שמאי היא**. במסכת סוטה פרק ארוסה ושומרת יבם דקתני מת צעלה עד שלא שתתה נוטלת כתובתה ולא שותה דציעין והציא האיש את אשתו וגו' [בבבבבב] וליכא אע"ג דשמא זינתה גובה מספק דקסבר מי שהנכסים משועבדים לו ידו על העליונה והנכסים בחזקת בעל השטר עומדין כאלוה הוא גבוי ועומד לפיכך ^א הוא גובה מספק שאינה צאה להוציא מהם שתתא הראיה עליה להציא אלא הם צאים להוציא ממנה ודכותה גבי מת לוח בחיי מלוה נמי ואע"ג דתקון רבנן שלא יפרע אלא בשביעה ממון גמור הוא להוריש לבניו: **איכפלי ואסאי כל הני פרסי**. טרחתו ובאחי לצא ממקומי לכאן לעקור לדרכ ושמאל: **בכו דלא לפוסף עלה**. הזמניו עזמכם שלא ללמוד ממנה במקום אחר הם אמרוה בשביעה הצא ליפרע מנכסי יתומים שאינו מוריש אותה לבניו אם מת לוח בחיי מלוה אל תלמדו ממנה המחויב שביעה אחרת ומפרש הש"ס כגון הא דאמר רב פפא הפוגם שטרו שהודה צ"ד שנתקבל קצת ותנן לא יפרע את השא"ר אלא בשביעה ואם מת יורשין נשבעין שביעת יורשין ונטולין ולא עזדינן בה כרז ושמואל דאמרי אין אדם מוריש שביעה לבניו: **הסוא דשניצ ושצק ערבל**. ראוון הלוח לשמעון על ידי ערצ ובשטר ומת לוח בחיי מלוה ונתחייב מלוה שביעה ואחר כך מת מלוה וצאו יתומי ליפרע מן הערב: **דלא לוסף עלה הווא**. שהם אמרוה ציתומים הפפרעים מן היתומים וכאן נפרעין מן הערב: **צמר יסמי**. דלוח אזיל והוה ליה ציתומין מיתומין: **הסוא**. דמת לוח בחיי מלוה ואס"כ מת מלוה צלא צניס ושצק אחיו ליורשו ואחיו הוציא השטר על יתמי לוח: **דלא לוסף עלה הווא**. שאמרוה ציתומין מן היתומין וזה לא יתום הווא: **האי שטרא דיתמי**. דמת לוח בחיי מלוה: **לא מקרע קרעינן ליה**. שמא יצאו לפני דיין שידון כר' אלעזר דאמר לעיל [ע"א] יורשין נשבעין ונטולין:

רבין ור' אלעזר

^א **בתנאי' שלא נטענה**. משמע שאין אדם תוצעו כלום. בגמ' פריך אטו בשופטני עסקינן: **השופטין והאריסין**. שנתעסקו בממון אדם להכניס ולהוציא ולישא וליתן אצל צנכסי יתומין פלוגתא דתנאי היא במסכת גיטין בהניזקין (דף נג.). **והאשה הנושאת והנוטנת כחור צניס**. שהישיבה צעלה מנווית או שמניה אפוטרופ' לעסוק צנכסיו: **ובן צניס**. אחד מן האחים שנתעסק צנכסים משמת אביהם: **חלקו**. ולא השביעו בשעת חלוקה: **ונגלגלה לו שביעה**. עליהן אחרי כן מגלגלין גם את זו עליו: **והשביעים משמטת אם השביעה**. לאו אהך שביעה דשותפות קאי דאין שביעת משמטת שותפות ולא שביעות אלא מלוה ושבועתה: **גב' נטענת שמא**. שטוענו שמא עכצת משלי: **מאי שנא הני**. שהטילו עליהם שביעה נטענת שמא: **משום דמורו בה הפירא**. לעזמם לפי שטרחו צנכסים: **שיש טענה צניינס שמי כסף**. שזה טענו שמא עכצת משלי שמי כסף וזה מודה לו במקצת דקרובה היא לשביעה דאורייתא אלא שנטענת שמא היא: **והפני רבי חייא לסיועיה לרב**. צפרק שביעות הדיינין (לעיל ד' מ). דאמר כפירת טענה שמי כסף לצד פירוטה של הודאה: **מהו לגלגל**. שביעות האריסין שחלקו על ידי שביעה דרבנן כגון שביעת היסט או של נשבעין ונטולין דתקנתא בעלמא ניינהו: **ולמוציא שביעים נעשה לו שופא**. אין מגלגלין עליו שביעות הלואה שאין [בה] הודאה אטו שביעת השותפין אלמא מגלגלין צדרבנן. וכשנשנית זו צימי התנאים עדיין לא תיקנו שביעות היסט כי צימי רב נחמן תיקנוה: **לא סימא כו'**. דאף בשא"ר שני שביע נמי אין מגלגלין על ידי שביעת שותפין דרבנן והאי דנקט שביעת לאו לאפוקי שא"ר שני שביע אלא אימא הא נעשה לו שותפות ערב שביעת וחלקו וצמוציא שביעת לוח הימנו ונתחייב לו עליה שביעה דאורייתא כגון צהודאה צמקאָת מגלגלין ואשמועינן שאין שביעת משמטת שביעות השותפין ולא שותפות אלא הלואה כדכתבי (דברים טו) שמוט כל בעל משה ידו:

^א **בתנאי' שלא נטענה**. משמע שאין אדם תוצעו כלום. בגמ' פריך אטו בשופטני עסקינן: **השופטין והאריסין**. שנתעסקו בממון אדם להכניס ולהוציא ולישא וליתן אצל צנכסי יתומין פלוגתא דתנאי היא במסכת גיטין בהניזקין (דף נג.). **והאשה הנושאת והנוטנת כחור צניס**. שהישיבה צעלה מנווית או שמניה אפוטרופ' לעסוק צנכסיו: **ובן צניס**. אחד מן האחים שנתעסק צנכסים משמת אביהם: **חלקו**. ולא השביעו בשעת חלוקה: **ונגלגלה לו שביעה**. עליהן אחרי כן מגלגלין גם את זו עליו: **והשביעים משמטת אם השביעה**. לאו אהך שביעה דשותפות קאי דאין שביעת משמטת שותפות ולא שביעות אלא מלוה ושבועתה: **גב' נטענת שמא**. שטוענו שמא עכצת משלי: **מאי שנא הני**. שהטילו עליהם שביעה נטענת שמא: **משום דמורו בה הפירא**. לעזמם לפי שטרחו צנכסים: **שיש טענה צניינס שמי כסף**. שזה טענו שמא עכצת משלי שמי כסף וזה מודה לו במקצת דקרובה היא לשביעה דאורייתא אלא שנטענת שמא היא: **והפני רבי חייא לסיועיה לרב**. צפרק שביעות הדיינין (לעיל ד' מ). דאמר כפירת טענה שמי כסף לצד פירוטה של הודאה: **מהו לגלגל**. שביעות האריסין שחלקו על ידי שביעה דרבנן כגון שביעת היסט או של נשבעין ונטולין דתקנתא בעלמא ניינהו: **ולמוציא שביעים נעשה לו שופא**. אין מגלגלין עליו שביעות הלואה שאין [בה] הודאה אטו שביעת השותפין אלמא מגלגלין צדרבנן. וכשנשנית זו צימי התנאים עדיין לא תיקנו שביעות היסט כי צימי רב נחמן תיקנוה: **לא סימא כו'**. דאף בשא"ר שני שביע נמי אין מגלגלין על ידי שביעת שותפין דרבנן והאי דנקט שביעת לאו לאפוקי שא"ר שני שביע אלא אימא הא נעשה לו שותפות ערב שביעת וחלקו וצמוציא שביעת לוח הימנו ונתחייב לו עליה שביעה דאורייתא כגון צהודאה צמקאָת מגלגלין ואשמועינן שאין שביעת משמטת שביעות השותפין ולא שותפות אלא הלואה כדכתבי (דברים טו) שמוט כל בעל משה ידו:

רבין ור' אלעזר. רב אמר מת הלוח והמלוה נשבע ליורשיו ואפילו מת מלוה יורשי

כל הגשבעין פרק שביעי שביעות

שסגן גובה. בשטר מן היתומין בשביעות יורשין כשאין לו עדים שאמר האב בשעת מיתתו כו' זה אינו פרוע ושלא בשביעה כשיש עדים שאמר האב בשעת מיתתו כו': **כרבן שמעון בן גמליאל**. דמתניתין והאב אילו היה קיים לא היה נאמן אלא בשביעה ומדקמני והאב אינו גובה אלא בשביעה על כרחך היכי דמי דמית ליה בחיי מלוה וקמני הבן גובה בשביעה אלאמא אדם מוריש שביעה: **בית שמאי היא**. במסכת סוטה פרק ארוסה ושומרת יבם דקתני מת צעלה עד שלא שתתה נוטלת כתובתה ולא שותה דציעין והציא האיש את אשתו וגו' [בבבבבב] וליכא אע"ג דשמא זינתה גובה מספק דקסבר מי שהנכסים משועבדים לו ידו על העליונה והנכסים בחזקת בעל השטר עומדין כאלוה הוא גבוי ועומד לפיכך ^א הוא גובה מספק שאינה צאה להוציא מהם שתתא הראיה עליה להציא אלא הם צאים להוציא ממנה ודכותה גבי מת לוח בחיי מלוה נמי ואע"ג דתקון רבנן שלא יפרע אלא בשביעה ממון גמור הוא להוריש לבניו: **איכפלי ואסאי כל הני פרסי**. טרחתו ובאחי לצא ממקומי לכאן לעקור לדרכ ושמאל: **בכו דלא לפוסף עלה**. הזמניו עזמכם שלא ללמוד ממנה במקום אחר הם אמרוה בשביעה הצא ליפרע מנכסי יתומים שאינו מוריש אותה לבניו אם מת לוח בחיי מלוה אל תלמדו ממנה המחויב שביעה אחרת ומפרש הש"ס כגון הא דאמר רב פפא הפוגם שטרו שהודה צ"ד שנתקבל קצת ותנן לא יפרע את השא"ר אלא בשביעה ואם מת יורשין נשבעין שביעת יורשין ונטולין ולא עזדינן בה כרז ושמואל דאמרי אין אדם מוריש שביעה לבניו: **הסוא דשניצ ושצק ערבל**. ראוון הלוח לשמעון על ידי ערצ ובשטר ומת לוח בחיי מלוה ונתחייב מלוה שביעה ואחר כך מת מלוה וצאו יתומי ליפרע מן הערב: **דלא לוסף עלה הווא**. שהם אמרוה ציתומים הפפרעים מן היתומים וכאן נפרעין מן הערב: **צמר יסמי**. דלוח אזיל והוה ליה ציתומין מיתומין: **הסוא**. דמת לוח בחיי מלוה ואס"כ מת מלוה צלא צניס ושצק אחיו ליורשו ואחיו הוציא השטר על יתמי לוח: **דלא לוסף עלה הווא**. שאמרוה ציתומין מן היתומין וזה לא יתום הווא: **האי שטרא דיתמי**. דמת לוח בחיי מלוה: **לא מקרע קרעינן ליה**. שמא יצאו לפני דיין שידון כר' אלעזר דאמר לעיל [ע"א] יורשין נשבעין ונטולין:

^א **בתנאי' שלא נטענה**. משמע שאין אדם תוצעו כלום. בגמ' פריך אטו בשופטני עסקינן: **השופטין והאריסין**. שנתעסקו בממון אדם להכניס ולהוציא ולישא וליתן אצל צנכסי יתומין פלוגתא דתנאי היא במסכת גיטין בהניזקין (דף נג.). **והאשה הנושאת והנוטנת כחור צניס**. שהישיבה צעלה מנווית או שמניה אפוטרופ' לעסוק צנכסיו: **ובן צניס**. אחד מן האחים שנתעסק צנכסים משמת אביהם: **חלקו**. ולא השביעו בשעת חלוקה: **ונגלגלה לו שביעה**. עליהן אחרי כן מגלגלין גם את זו עליו: **והשביעים משמטת אם השביעה**. לאו אהך שביעה דשותפות קאי דאין שביעת משמטת שותפות ולא שביעות אלא מלוה ושבועתה: **גב' נטענת שמא**. שטוענו שמא עכצת משלי: **מאי שנא הני**. שהטילו עליהם שביעה נטענת שמא: **משום דמורו בה הפירא**. לעזמם לפי שטרחו צנכסים: **שיש טענה צניינס שמי כסף**. שזה טענו שמא עכצת משלי שמי כסף וזה מודה לו במקצת דקרובה היא לשביעה דאורייתא אלא שנטענת שמא היא: **והפני רבי חייא לסיועיה לרב**. צפרק שביעות הדיינין (לעיל ד' מ). דאמר כפירת טענה שמי כסף לצד פירוטה של הודאה: **מהו לגלגל**. שביעות האריסין שחלקו על ידי שביעה דרבנן כגון שביעת היסט או של נשבעין ונטולין דתקנתא בעלמא ניינהו: **ולמוציא שביעים נעשה לו שופא**. אין מגלגלין עליו שביעות הלואה שאין [בה] הודאה אטו שביעת השותפין אלמא מגלגלין צדרבנן. וכשנשנית זו צימי התנאים עדיין לא תיקנו שביעות היסט כי צימי רב נחמן תיקנוה: **לא סימא כו'**. דאף בשא"ר שני שביע נמי אין מגלגלין על ידי שביעת שותפין דרבנן והאי דנקט שביעת לאו לאפוקי שא"ר שני שביע אלא אימא הא נעשה לו שותפות ערב שביעת וחלקו וצמוציא שביעת לוח הימנו ונתחייב לו עליה שביעה דאורייתא כגון צהודאה צמקאָת מגלגלין ואשמועינן שאין שביעת משמטת שביעות השותפין ולא שותפות אלא הלואה כדכתבי (דברים טו) שמוט כל בעל משה ידו:

^א **בתנאי' שלא נטענה**. משמע שאין אדם תוצעו כלום. בגמ' פריך אטו בשופטני עסקינן: **השופטין והאריסין**. שנתעסקו בממון אדם להכניס ולהוציא ולישא וליתן אצל צנכסי יתומין פלוגתא דתנאי היא במסכת גיטין בהניזקין (דף נג.). **והאשה הנושאת והנוטנת כחור צניס**. שהישיבה צעלה מנווית או שמניה אפוטרופ' לעסוק צנכסיו: **ובן צניס**. אחד מן האחים שנתעסק צנכסים משמת אביהם: **חלקו**. ולא השביעו בשעת חלוקה: **ונגלגלה לו שביעה**. עליהן אחרי כן מגלגלין גם את זו עליו: **והשביעים משמטת אם השביעה**. לאו אהך שביעה דשותפות קאי דאין שביעת משמטת שותפות ולא שביעות אלא מלוה ושבועתה: **גב' נטענת שמא**. שטוענו שמא עכצת משלי: **מאי שנא הני**. שהטילו עליהם שביעה נטענת שמא: **משום דמורו בה הפירא**. לעזמם לפי שטרחו צנכסים: **שיש טענה צניינס שמי כסף**. שזה טענו שמא עכצת משלי שמי כסף וזה מודה לו במקצת דקרובה היא לשביעה דאורייתא אלא שנטענת שמא היא: **והפני רבי חייא לסיועיה לרב**. צפרק שביעות הדיינין (לעיל ד' מ). דאמר כפירת טענה שמי כסף לצד פירוטה של הודאה: **מהו לגלגל**. שביעות האריסין שחלקו על ידי שביעה דרבנן כגון שביעת היסט או של נשבעין ונטולין דתקנתא בעלמא ניינהו: **ולמוציא שביעים נעשה לו שופא**. אין מגלגלין עליו שביעות הלואה שאין [בה] הודאה אטו שביעת השותפין אלמא מגלגלין צדרבנן. וכשנשנית זו צימי התנאים עדיין לא תיקנו שביעות היסט כי צימי רב נחמן תיקנוה: **לא סימא כו'**. דאף בשא"ר שני שביע נמי אין מגלגלין על ידי שביעת שותפין דרבנן והאי דנקט שביעת לאו לאפוקי שא"ר שני שביע אלא אימא הא נעשה לו שותפות ערב שביעת וחלקו וצמוציא שביעת לוח הימנו ונתחייב לו עליה שביעה דאורייתא כגון צהודאה צמקאָת מגלגלין ואשמועינן שאין שביעת משמטת שביעות השותפין ולא שותפות אלא הלואה כדכתבי (דברים טו) שמוט כל בעל משה ידו:

לו פירות ומוציא לו פירות א"ל מה אתה טועני רצוני שתשבע לי חייב. ואם חלקו הללו כולן לא. ומאי שנא הני דרמו רבנן שביעה עלייהו משום דמורו היתירא לנפשיהו. כלומר כיון שאנו נושאין גנותינן ומשמשין לו מותר לנו ליהנות מממנו הלכך רמו עליהו שביעה כי היכי דליחקו: אמר רב נחמן והוא שיש ביניהן כפירת טענה שתי כסף כרב דקי"ל כותיה דרב. ^א ולא קשיא שביעת יורשים דהיא טענת שמא. דהא משום שבאין ליפרע מן היתומין נשבעין שביעת יורשין ונפרעין מן היתומין היא: חלקו השותפין והאריסין אין יכול להשביעו. נתגלגלה לו שביעה במקום אחר מגלגלין עליו את הכל: איבעיא להו מהו לגלגל שביעה דרבנן. ח"ש לוח הימנו ערב שביעתו ותבעו וכפר בו (ונתחייב שביעה דרבנן) ולמוציא שביעת נעשה לו שותף או אריס [ונתחייב שביעה דרבנן] אין מגלגלין. ודייקינן מינה טעמא דלוח ממנו ערב שביעת דאתאי שביעת אפקעתה לשביעות. כדנתן והשביעת משמטת את השביעה הא שאר שני שביע מגלגלים ש"מ מגלגלין שביעה דרבנן. ודחינן הא תימא הא שאר שני שביע מגלגלין דמגלגלין שביעה דרבנן בשביעה אלא אימא נעשה לו שותף כו'. ואמרין הא בהדיא קתני לה נעשה לו

א) עיין בבבב"ק ובל"ש סי' י"ט. ב) ר"ל וז"כ איכא עוד שביעה אחתלא נשבעין עיי' טענת שמא.

מסורת הש"ס

א) כחצות פא. סוטה כה. יבמות לו: [גיטין לו. כ"מ כב.]. ב) [צ"ב מ"א: סנהדרין כט.]. ג) [צ"ב שס.ד] ד) [צ"ק פה. ושם כתבני פי הערוך] [לימא שס לפעני, ורלא ערוך ע' שפט א']. ה) [לעיל מ.]. ו) [ז"ל ה"א]. ז) סיד למתני דף מה. ח) סיד למתני דף מה. ט) רש"י, [מתני דף מה. רש"י,

רבין ור' אלעזר. רב אמר מת הלוח והמלוה נשבע ליורשיו ואפילו מת מלוה יורשי

גליון הש"ס

גמ' ב"ש הוא דאפי"י שטר העומד לגבות. עיין מור"מ סי' ערה ס"ד: שם השתא דלא אפבר הלבחא. עיין צ"צ דף סב ע"ב מוס' ד"ה אחרת:

רבין ור' אלעזר. רב אמר מת הלוח והמלוה נשבע ליורשיו ואפילו מת מלוה יורשי

מוסף רש"י

שטר העומד לגבות כגבוי דמי. מי שיש לו שטר חוב על חבירו ושיעמד לו צו נכסיו, מוחזק בעל שטר צנכסים יותר מן הלוח (טוסה כה. ובעי"ז כתובות אפ). כלומר גדול מן השטר וכמו שמוחק צנכסים (יבמות לו:).

הדרן עקב כל הגשבעין

רבין ור' אלעזר. רב אמר מת הלוח והמלוה נשבע ליורשיו ואפילו מת מלוה יורשי

רבינו חננאל (המש"ך) מלוה נשבעין ללוה אבל מה לוח תחלה ואח"כ מה מלוה כבר נתחייב מלוה לבני לוח שביעה ואין אדם מוריש שביעה לבניו שמע ר' יוחנן ואמר יאכל הלה וחזיר: חד בר נש אזל בעי מידן קומי ר' זעירא וחיביב שביעה על תרין דינרין א"ל לאו תרי אנא חייב לך הא טרפין לך. א"ל ומלת פלן ופלין. א"ל ר' זעירא או הב ליה כל דחבט מינך. או אישתבע ליה על כל מה דמגלגל עלך. וקשיא לן הא דגרסינן בפרק המפקיד בתחלתו בתלמוד ארץ ישראל. אמר הריני נשבע ראה אותך מגלגלין עליו חזר ואמר הריני משלם חוששין. א"ר יוסי [לא] חייבתו הותרה שביעה להחמיר עליו. אלא להקל עליו דאם רצה לשלם ישלם. ואם אינו רוצה לשלם ישבע. ושונין כי א"ר יוסי בשביעה הכתובה בתורה כגון שביעת השומדין וכיוצא בה אבל שביעה שהיא תקנת חכמים לא כי היכי דלא תיקשי לן הא דר' זעירא דתחייבה לאישתבעי על [כל] מה דמגלגל עליה: **בתנאי'** ואלו נשבעין בלא טענה השותפין כו'. אוקימנא ואלו נשבעין ולא משלמין שלא בטענת ברי אלא בטענת שמא. השותפין והאריסין והאפוטרופין והאשה הנושאה ונותנת בתוך הבית וכן הבית והוא שמכניס לו פועלין ומוציא לו פועלין ומכניס

ביתמי לוח ומלוה בלבד ואיתוקמא דביר רב ושמואל בשמת לוח בחיי מלוה לא שנא ירתי ליה בני ולא שנא ירתי ליה אחי הדין אחד. ואסיקנא כיון דלא אתמר הלכתא בהדיא כרב ושמואל ולא כר' אלעזר דיינא דעבד כרב ושמואל עבד דיינא דעבד כר' אלעזר עבד: כתב רבינו האי גאון זצ"ל מנהג הראשונים מאחרי סתימת התלמוד לדון כרב ושמואל שאין אדם מוריש שביעתו לבניו ופירש בהלכות פסוק דינא דאיפסקי במעמד רבנן כסדר הזה ואנחנו ככה מתנהגו לדון כרב ושמואל ואע"ג דאמר רב חמא דיינא דעבד כר' אלעזר עבד לא משנהינן כהאי סברא אלא שדעתנו כדעת ראשונים לעשות כרב ושמואל שאין אדם מוריש שביעה לבניו: אמר רב פפא שטרא דיתמי לא קרעי ליה עד דגדלי יתמי דלמא משכחי דיינא דעבד כר' אלעזר ולא גבינן ליה משום הא דרב ושמואל. ההוא דיינא דעבד כר' אלעזר א"ל ההוא צורכא מרבנן אנא אולנא ומייחינא איגרתא ממערבא דלית הלכתא כר' אלעזר א"ל לכי תייתי: **י'רושלמי'** רב אמר מת הלוח והמלוה נשבע ליורשיו ואפילו מת מלוה יורשי

א) עיין בבבב"ק ובל"ש סי' י"ט. ב) ר"ל וז"כ איכא עוד שביעה אחתלא נשבעין עיי' טענת שמא.

עין משפט נר מצוה
יב א מיי פ"ח מהל' שבועות הל': ו' יב ב מיי שס הל' ה והל' ו והלכה ז: יב ג מיי פ"ח מהל' שמירות הל' ב קמנ עשין פט טוש"ע ח"מ סי' עז סק"פ א: טו ד מיי פ"ו מהל' שבועות הל' ב ג ופ"ח שס הל' ה והל' ו ופיט' הל' יד:]

מוסף רש"י
מי איכא תנא כ"ר. על כרחן ארבעה מיני שומרין אשכחן (ב"מ צא.). מאן תנא דאמר שוכר כנושא שכר דמי. דקמני מתני בתרייהו פטורין מלחום ותשלמין גניבה ואכידה (ט"ו). שוכר. כהנהי כיצד משלם. דשומר חנם ושומר שכר כתיבי, שוכר לא כתיבי, ומהו דין חיובו לענין גניבה ואכידה, פטור או חייב (ב"מ פ.). ר' מאיר אומר כשומר חנם. דק"א יכסי אגר מלחמיו ואיני נוטל שכר על שמירתו (ט"ו). ר' יהודה אומר כשומר שכר. הוילי ולהלחמו הוא אכלו, אש"פ שנתן שכר פעולתו שומר שכר הוא, דאי לא יכסי שכר הו' שוול חייבי כחולסין, הסתא דייבי ליה אגלה לא שכי שולל וכו' שומר שכר (ט"ו). דליתא בלהבא. חזוק פלוני או לא חזוק אין זו שבועת טעוי אלא שבועת שוא, שהי' אין פלוני גרשמו לזרזי ולא לזרזי (ע"ר ב"ב.). בי משמש בארבע לשונות אי דלמא אלא דהא. שנסין כי כצדעה לשונות משמש במקרא, פעמים כל במקוס אס, פעמים כל במקוס דלמא, שמת, פעמים כל במקוס דהא, שנתן טעם לדבר, פעמים כל במקוס אלא וסומר את דברו שלפניו (ר"ה ג. ע"יש בארובה) או: במעט ארבע (בארובה) (גיטין צ. ע"יש בארובה) כל מקוס שלרץ לדעו; כי כין לענין דרשה כין משמעות המקרא, מוכל לשונות כאלה מהי' ארבע לשונות, דלסון כי משמע כסלם (תנעות ט. ע"יש).
הדרן עלך מסכת שבועות

ממ:

מס והוא נשכר כו' פטור.
שאס הודה לא היה משלם וכן נגנז והוא שאבד אבד והוא שנגנז פטור שהרי שניה מחובה לחובה ולא כפר ממון בשבועה זו:
אמר לו אבד או שנגנז והוא שמס או נשכר כו' פטור.
זה שניה מפטור לחובה והפסיד בשבועתו:
גב' מאן תנא ארבעה שומרין.
לקמן מפרש לה:
רבי מאיר היא.
לקמן מפרש מי איכא דלית ליה ארבעה שומרין בתמיה על כרחינו ארבעה הם זה כחנם חוה כשכר זה שאל חוה שוכר:
הני ג' הוי גרסינן וז"ל אי הכי.
וצין לר' מאיר וצין לר' יהודה פרכינן לה:
וולן.
כל הני פטורי דמתניתין פטורין משבועת שומרין כלומר מאשס

מאן תנא שוכר כנושא שכר דמי.
משמע דהכי הלכתא:
וחייבין משום שבועת ביטוי.
תימה דנימא לילא לידון בדבר החדש ואין לך צו אלא חידושו כדלמרינן בפרק שלישי גבי שבועת העדות (לעיל דף כה.):
ונראה לי דלא דמי דהתם ילא להקל הילכך הוי חידוש אכל הכא לילא להחמיר לפי שסופר ממון אין זה חידוש:

הדרן עלך ארבעה שומרין

או נשבר נגנב והוא שאבד או נשבר או נשבה והוא שנגנב או נשבה או נגנב או אבד פטור מת או נשבר או נשבה והוא שנגנב או אבד משביעך אני ואמר אמן ^[6]זה הכלל כל המשנה מחובה לחובה ומפטור לפטור מחובה לחובה פטור ^[6]זה הכלל כל הנשבע להקל על עצמו חייב להחמיר על עצמו פטור:
גב' מאן תנא ארבעה שומרין
אמר רב נחמן אמר רב אבהו ר' מאיר היא אמר ליה רבא לרב נחמן מי איכא תנא דלית ליה ארבעה שומרין אמר ליה הכי קאמינא לך מאן תנא דאמר שוכר כנושא שכר דמי (אמר רב נחמן) אמר רבה בר אבהו רבי מאיר היא והא רבי מאיר איפכא שמעינן ליה ^זדתנן ^אשוכר כיצד משלם ר' מאיר אומר כשומר חנם ר' יהודה אומר כנושא שכר רבה בר אבהו איפכא תני הני ארבעה הוו שלשה הוו אמר רב נחמן בר יצחק ארבעה שומרין ודיניהון שלשה:
אמר לשומר חנם כו': היכן שורי כו': אמר לאחד בשוק כו': אמר לשומר כו': היכן שורי כו': אמר רב וכולן פטורין משבועת שומרין ווחייבין משום שבועת ביטוי ושמואל אמר אף פטורין משום שבועת ביטוי במאי קמפלגי שמואל סבר ליתא בלהבא ורב סבר איתיה בלאו והן והא איפלוגי בה חדא זימנא דאתמר ^זשבועה שזרק פלוני צרור לים שבועה שלא זרק רב אמר חייב ושמואל אמר פטור רב אמר חייב דאיתא בלאו והן ושמואל אמר פטור דליתא בלהבא צריכא דאי אשמעינן בהא בהא קאמר רב משום דמנפשיה קמישתבע אבל בהך דבי דינא משבעי ליה אימא מודי ליה לשמואל כדרבי אמי ^זדאמר רבי אמי כל שבועה שהדיינים משביעין אותה אין חייבין עליה משום שבועת ביטוי ואי איתמר בהא בהא קאמר שמואל אבל בהך אימא מודה ליה לרב צריכא גופא אמר ר' אמי כל שבועה שהדיינין משביעין אותה אין בה משום שבועת ביטוי שנאמר וא נפש כי תשבע לבטא בשפתים מעצמו כדר"ל דאמר ר"ל ^זכי משתמש בארבע לשונות אי דלמא אלא ^זדהא ר"א אומר כולן פטורין משבועת שומרין וחייבין משום שבועת ביטוי חוץ מאיני יודע מה אתה סח דשואל וגניבה ואבידה דנושא שכר ושבישוכר שהוא חייב שהרי כפרו ממון:

ההילכתא כרב באיסורי. ועוד דר' אלעזר קאי כותיה. דא"ר [אלעזר] כולן פטורין משבועת שומרין וחייבין משום שבועת ביטוי. חוץ מאיני יודע מה שאתה שח שבשואל וגניבה ואבידה שבנושא שכר ושבישוכר שהרי כפרו ממון:
גופא א"ר אמי כל שבועה שהדיינין משביעין אותה אין חייבין עליה משום שבועת ביטוי. שנאמר או נפש כי תשבע לבטא בשפתים. תשבע מעצמה. וכירש לקיש דאמר כי משמש ב' לשונות. אי דלמא אלא דהא. אי כי יקרא קן ציפור לפניך. דלמא כי תאמר בלבבך. אלא כי פתוח תפתח את ידך לו. דהא ויראו כל העדה כי גזע אחין:
ירושלמי א"ר יוחנן ד' שומרין הן [ואין] חייבין אלא דרך קנין. ר' יעקב בשם ר' אלעזר אוף לענין גזילה אין חייבין אלא דרך קנין. שומר חנם נשבע שלא פשע היו עדים יודעין שלא פשע. מאי. נשמעיהו מהדא הרי שנמצא הגנב ואין עמו לשלם. מהן לומר לו השבע לי שלא נתת ענינך לגזילה כתיב ואם לא ימצא הגנב. הא אם ימצא הגנב פטור. מתני' אמר לאחד מן השוק היכן שורי שנכתיב ואמר לו גנבתי וכו' עדים שנכח כו':
הדרן עלך ארבעה שומרין

ארבעה שומרין פרק שמיני שבועות

מס והוא נשכר כו' פטור.
שאס הודה לא היה משלם וכן נגנז והוא שאבד אבד והוא שנגנז פטור שהרי שניה מחובה לחובה ולא כפר ממון בשבועה זו:
אמר לו אבד או שנגנז והוא שמס או נשכר כו' פטור.
זה שניה מפטור לחובה והפסיד בשבועתו:
גב' מאן תנא ארבעה שומרין.
לקמן מפרש לה:
רבי מאיר היא.
לקמן מפרש מי איכא דלית ליה ארבעה שומרין בתמיה על כרחינו ארבעה הם זה כחנם חוה כשכר זה שאל חוה שוכר:
הני ג' הוי גרסינן וז"ל אי הכי.
וצין לר' מאיר וצין לר' יהודה פרכינן לה:
וולן.
כל הני פטורי דמתניתין פטורין משבועת שומרין כלומר מאשס דשבועת הפקדון וחייבין משום שבועת ציטוי לשעבר קרצן עולה ויורד אס שגג בקרצן כדין שבועה לשעבר כלאומר יודע אני ששבועה זו אסורה אכל איני יודע שחייבין עליה קרצן:
נלאו וסן.
נגנז ולא נגנז:
ליסא בלהבא.
ימות ולא ימות שזו שבועת שוא היא שאין צידו לקיים:
ה"ג לריכא דאי אשמעינן כהא כהא קאמר רב משום דמנפשיה אישתבע אכל כהא אימא מודי ליה לשמואל כדר' אמי טעמא דר' אמי מפרש לקמן: כי תשבע מעלמו.
משמע כדרש לקיש והאי כי תשבע כלשון אי דרשין לה אס תשבע דהיינו מעלמו ולא שבעת דיינין שהיא בעל כרחו. ורז דרש ליה כלשון דהא שהרי תשבע הרבה ישבעו על פי צית דין ועלה נמי כתיב קרצן עולה ויורד כשאין זה כפירת ממון שמתחייבו אשס:
רבי אלעזר אומר כולן.
הנך פטורין דמתני' פטורין משבועת שומרין וחייבין משום שבועת ציטוי דרבי אלעזר סבירא ליה כרבי:
חוץ מאיני יודע מה אתה סח דשואל וגניבה ואכידה דשומר שכר והשוכר.
דקמני כהו צמתני' חייב והוא חייב צבועת שומרין שפוטין משבועת השומרין שהרי לא כפרו ממון. וחייבין בשבועת ביטוי. ושמואל אמר אף פטורין משבועת ביטוי. במאי פלוגי רב סבר כיון דאיתא בלאו והן חייבין. ושמואל סבר כיון דליתא בלהבא [פטורין] והא איפליגו בהאי סברא חדא זמנא. דאיתמר שבועה שזרק פלוני צרור לים שבועה שלא זרק. רב אמר חייב כו'. ואמרין צריכא. דאי אייתמר בהאי הוה אמינא בהאי מחייב רב משום דמנפשיה קא מישתבע אבל הכא דבי דינא קמישתבעי ליה אימא מודה רב כדר' אמי דאמר כל שבועה שהדיינין משביעין אותה אין חייבין עליה משום שבועת ביטוי כו'. וקי"ל כרב חדא

הדרן עלך ארבעה שומרין

מזוה ליה לרב צריכא גופא אמר ר' אמי כל שבועה שהדיינין משביעין אותה אין בה משום שבועת ביטוי שנאמר וא נפש כי תשבע לבטא בשפתים מעצמו כדר"ל דאמר ר"ל ^זכי משתמש בארבע לשונות אי דלמא אלא ^זדהא ר"א אומר כולן פטורין משבועת שומרין וחייבין משום שבועת ביטוי חוץ מאיני יודע מה אתה סח דשואל וגניבה ואבידה דנושא שכר ושבישוכר שהוא חייב שהרי כפרו ממון:

הדרן עלך ארבעה שומרין וסליקא לה מסכת שבועות

ההילכתא כרב באיסורי. ועוד דר' אלעזר קאי כותיה. דא"ר [אלעזר] כולן פטורין משבועת שומרין וחייבין משום שבועת ביטוי. חוץ מאיני יודע מה שאתה שח שבשואל וגניבה ואבידה שבנושא שכר ושבישוכר שהרי כפרו ממון:
גופא א"ר אמי כל שבועה שהדיינין משביעין אותה אין חייבין עליה משום שבועת ביטוי. שנאמר או נפש כי תשבע לבטא בשפתים. תשבע מעצמה. וכירש לקיש דאמר כי משמש ב' לשונות. אי דלמא אלא דהא. אי כי יקרא קן ציפור לפניך. דלמא כי תאמר בלבבך. אלא כי פתוח תפתח את ידך לו. דהא ויראו כל העדה כי גזע אחין:
ירושלמי א"ר יוחנן ד' שומרין הן [ואין] חייבין אלא דרך קנין. ר' יעקב בשם ר' אלעזר אוף לענין גזילה אין חייבין אלא דרך קנין. שומר חנם נשבע שלא פשע היו עדים יודעין שלא פשע. מאי. נשמעיהו מהדא הרי שנמצא הגנב ואין עמו לשלם. מהן לומר לו השבע לי שלא נתת ענינך לגזילה כתיב ואם לא ימצא הגנב. הא אם ימצא הגנב פטור. מתני' אמר לאחד מן השוק היכן שורי שנכתיב ואמר לו גנבתי וכו' עדים שנכח כו':
הדרן עלך ארבעה שומרין

אחר השלמת המסכתא יאמר זה ויועיל לזכרון בעזרת השם יתברך

(*) הדרן עלך מסכת שבועות והדרך עלן.
דעתן עלך מסכת שבועות ודעתך עלן. לא נתנשי מינך מסכת שבועות ולא תתנשי מינן לא בעלמא הדין ולא בעלמא דאתי:
יאמר כן שלשה פעמים ואחר כך יאמר:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שתהא תורתך אגמנותנו בעולם הזה ותהא עמנו לעולם הבא.
(**)תניא בר פפא רמי בר פפא אחאי בר פפא אחאי בר פפא אבא מרי בר פפא רפרם בר פפא רכיש בר פפא טורחב בר פפא אדא בר פפא דרו בר פפא:

העבר נא יי אלהינו את דברי תורתך פפינו ובפיפיות עמך בית ישראל. ונהיה כלנו אגתנו וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל כלנו יודעי שמך ולומדי תורתך:
מאויכי תחכמני מציאותיך בי לעולם היא לי:
יהי לבי תמים בקיףך למען לא אבוש:
לעולם לא אשכח פקודיך בי בם חיותי:
ברוך אתה יי למדיני חקיך:
אמן אמן אמן סלה ועד:

מודים אגתנו לפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו ששמת חלקנו מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקנו מיושבי קרנות. שאגנו משכימים והם משכימים. אגנו משכימים לדברי תורה והם משכימים לדברים בטלים. אגנו עמלים והם עמלים. אגנו עמלים ומקבלים שכר והם עמלים ואינן מקבלים שכר. אגנו רצים והם רצים. אגנו רצים לחיי העולם הבא והם רצים לבאר שחת. שגאמר ואתה אלהים תורידם לבאר שחת אנשי דמים ומרמה לא ייצו ימיהם ואני אבטח בך:

יהי רצון מלפניך יי אלהי בשם שעזרתני לסים מסכת שבועות כן תעזרני להתחיל מסכתות וספרים אחרים ולסייםם ללמוד וללמוד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה.
וחכות כל התנאים ואמוראים ותלמידי חכמים יעמוד לי ולזרעי שלא תמוש התורה מפי ומפי יודעי וזרע יודעי עד עולם. ותתקיים בי בהתהלכך תנחה אותך בשכבך תשמר עליך והקיצות היא תשיחק. כי בי ירבו ימיך ויוסיפו לך שנות חיים:
אורך ימים בימינה בשמאלה עשר וכבוד:
יי עוז לעמו יתן יי יברך את עמו בשלום:

יתגדל ויתקדש שמה רבא. בעלמא דהוא עתיד לאתחדתא, ולאחיא מתיא, ולאסקא לחיי עלמא, ולמבנא קרתא דירושלם, ולשכלל היכליה בגוה, ולמעקר פולחנא נוכראך מארעא, ולאכתבא פולחנא דשמאי לאתריה, וימליך קודשא בריך הוא במלכותיה ויקריה, ויצימח פרקנה ויקרב משיחהו.
בתייכון וביומיכון ובחיי דכל בית ישראל בעגלא ובזמן קריב, ואמרו אמן.
יהא שמה רבא מבקר לעלם ולעלמי עלמאי.
יתברך וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא ויתנהדר ויתעלה ויתהלל שמה דקדשא בריך הוא.
לעלא מן כל ברכתא ושיירתא תשבחתא ונחמתא דאמירן בעלמא, ואמרו אמן:
על ישראל ועל רבנן, ועל תלמידיהון ועל כל תלמידי תלמידיהון, ועל כל מאן דעסקין באוריתא, די באתרא (קדישא) הדין ודי בכל אתר ואתר.
יהא להון ולכון שלמא רבא חנא וחסדא ורחמי וחי' אריכי ומוזני ריחי ופרקנא מן קדם אבדוהן די בשמאי וארעא ואמרו אמן:
יהא שלמא רבא מן שמאי וחיים טובים עלינו ועל כל ישראל, ואמרו אמן:
עושה שלום במרומיו הוא ברחמיו יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן:

(*) פי' הגון על זה תמצא בספר החיים שחיבר אחי הגאון מהר"ל מפראג בספר זכיות ח"א פ"ג, (** בסימא וסוף תשובת הרמ"א ז"ל וכן בסוף ישי"ש בב"ק כתוב רמזים על הזכרת שמות הללו.

מסורת הש"ם

6) יויר' ל"ג זה הכלל כו' עד חייב) 3) ז"ל דמלא), 4) כ"ק מה: ז: כ"מ פ: גג. 5); 7) לשל כה, 8) כ"מ לה, 9) תענית ט. ר"ה ג. גיטין כ, 10) נפסחים כג:),

תורה אור השלם
1. או נפש כי תשבע לבטא בשפתים להרע או להיטיב לכל אשר יבקא האדם בשבעה ונעלם ממנו ודוא ידע ואשם ללאת מאלה: יקרא ה ד

רבינו חננאל

ארימנה למתניתין לר' מאיר וכדתיב רבה בר אבהו שוכר כיצד משלם. ר' מאיר אומר כשומר שכר. ר' יהודה אומר כשומר חנם. אמר רב נחמן ד' שומרין הן ודיניהן שלשה. שומר חנם נשבע על הכל. שואל משלם את הכל נושא שכר והשוכר נשבעין על השכר ועל השבירה ועל המתה וק"י"ל שוכר כשומר שכר משלם ומשלמין את הגנבה ואת האבדה:
מתני' אמר לשומר חנם היכן שורי א"ל מת והוא שנשבר או נשברה כו' עד משביעך אני ואמר אמן פטור. כל המשויות דקתני בהו פטור. אמר רב וכולן פטורין משבועת השומרין שהרי לא כפרו ממון. וחייבין בשבועת ביטוי. ושמואל אמר אף פטורין משבועת ביטוי. במאי פלוגי רב סבר כיון דאיתא בלאו והן חייבין. ושמואל סבר כיון דליתא בלהבא [פטורין] והא איפליגו בהאי סברא חדא זמנא. דאיתמר שבועה שזרק פלוני צרור לים שבועה שלא זרק. רב אמר חייב כו'. ואמרין צריכא. דאי אייתמר בהאי הוה אמינא בהאי מחייב רב משום דמנפשיה קא מישתבע אבל הכא דבי דינא קמישתבעי ליה אימא מודה רב כדר' אמי דאמר כל שבועה שהדיינין משביעין אותה אין חייבין עליה משום שבועת ביטוי כו'. וקי"ל כרב חדא